

Zlata doba ameriškega kapitalizma

Velike dividende v delnicah se razpisujejo magnatje javnih naprav. Koncentracija kapitala in kapitalistične piratstvo se vrši z vedno večjo naglico.

New York. — Kapitalizem bogastva velikih korporacij in koncentracija kontrole nad industrijami se vrši z velikim hitro. Sedanja doba bo zapisa na zgodovini kot največji paradiž, ki ga uživa par milijonov ameriških kapitalistov.

Zadnji teden je Columbia Gas & Electric korporacija razpisala 25 odstotno dividendo v delnicah. Na podlagi tržne cene, ki so jo imele delnice te družbe istočasno na newyorški borzi, znaša ta količina manj kot 314 milijonov dolarjev, kar predstavlja največjo vsoto dividend, ki so bile kdaj razpisane od posamezne korporacije.

Predpogoj za izplačanje te dividende, da o tem glasujejo delničarji, ki jo bodo dobili. Izplačanje dividend v delnicah predstavlja največje piratstvo modernega kapitalizma. Korporacije bo enostavno podarila delničarjem 25 dolarjev na vsaki 100 dolarjev v obliki delnic.

Kdo bo plačal to vsoto? Ljudstvo, ki rabi plin in elektriko. Družba bo enostavno napihnila kapitalizacijo za 25 odstotkov. Od te napihnjene kapitalizacije bodo delničarji prejeli v bodoče dividende, in v služaju, da država prevzame to industrijo — do česar bo gotovo prišlo v takem času — bodo delničarji enostavno zahtevali, da prejmejo kakšni tudi na te delnice, ki jih ne stanejo ničesar.

To obremenjevanje industrije — potem zvođenost kapitala — je največje gospodarsko zlo sedanjega ekonomskega reda. Predstavlja svoje vrste roparstvo. Navaden ropar ti direktno ukrade denar ali druge vrednosti. Kapitalizem to dela indirektnim potom. Prvi način je silov in radi tega nepošten; drugi način je rafiniran in radi tega dobi sankcijo v kapitalistični etiki in sankciji.

Družinski sistem, ki dovoljuje te vrste ropanje — obremenjevanje industrije potem zvođenost kapitalizacije — je sistem anarhije. Je veliko bolj krivičen kot direktna tatvina. Krivičen je s moralnega stališča, ker vara ljudstvo. Veruje se priznana socialno zlo in kasneje celo po kapitalističnem zakoniku. Ta paradoksa je še bolj gorotna, ako se pomisli, da kapitalistični višji duhovni grešijo proti navadnim sleparjem, na drugi strani pa sami odobravajo, tolerirajo in prakticirajo te vrste gospodarske sleparstva, ki v obsegu nima para v zgodovini človeštva.

Z gospodarskega stališča je to obremenjevanje industrije — ki so ekonomska plačil in toraj fundamentalna podlaga življenja — nedopustno in največji zločin. Vsako zvođenje kapitala ne le podpira življenjske potrebščine, marveč predstavlja faktično znižanje plač.

Mesto, da bi se preostanek ali čist dobiček — po odbitju vseh legitimnih stroškov, vključno s plačili za davke — na faktično vloženi denar — v svojo zmanjšanje cen in zvišanje plač, gre pa v žep delničarjev v obliki velikih dividend, bodisi v zvoženosti ali pa v obliki delnic.

V zadnjem slučaju je breme posebno krivično, ker prvič daje gospodarjem dodatne lastninske pravice, ne da bi za nje odtevali en sam del, in drugič mora konzument v bodoče faktično obresti in dividende od te zvođene kapitalizacije, ki faktično ne predstavlja nobenega bogastva, temveč le "pravico" do dodatnih dohodkov, oziroma ropanja na podlagi rafiniranega sleparstva.

MacDonald-Hooverjeva tajna konferenca

Razgovori so tajni, poročajo pa, da sta se sednili glede temeljnega načrta, na katerem naj sledi operacija.

Washington, D. C. — Angliški laboristični premijer Ramsay MacDonald in predsednik Hoover sta konferirala v soboto in nedeljo na Hooverjevem letovišču v hribih Blue Ridge. V nedeljo zvečer sta se vrnila v kapitol. V ponedeljek je MacDonald obiskal poslaneke zbornice in senat, kjer je bil častno sprejet in predstavljen reprezentantom. V ponedeljek zvečer je bil slavnosten banket v Beli hiši z okrog 60 gosti.

Vsa razgovaranja med MacDonaldom in Hooverjem so seveda privatnega značaja in poročajo, da se ne smajo blizu. Poročajo pa poluradno, da sta se že v soboto zedinila glede baze, na kateri naj sledi ven ameriško-angliški sporazum in skupna akcija za dosego trajnega svetovnega miru. Ta baza je Kelloggova protivojna pogodba.

Drugo poročilo se glasi, da sta se zedinila tudi glede detajlnega osnutka svetovne razoroževanja in mirovne politike. Velika Britanija takoj povabi Francijo, Italijo in Japonsko na konferenco petih pomorskih veleali, ki se vrši v Londonu v prihodnjem januarju. Besedilo povabila bo objavljeno v uradni in bo obenem apel na narode, naj se vsi oklene vzajemnega sporazuma v vzporedni svetovni politiki in odpravi vsake vojne sovarnosti.

TEHNIČNI IZVEDENCI ODPOTUJEJO V RUSIJO.

Chicago. — Ameriški velebiznis se vedno bolj zanima za Rusijo, ki jo je priznal, v kolikor se tiso trgovalskih obnovele, se zdavnaj. To zanimanje je kajpada odvisno od dolarjev in ruskih slatnikov, ker brez teh bi razne družbe ne iskale biznisa v deželi boljševikov.

Iz Rusije se je vrnil J. A. Garcia, predsednik tehnične tvrdke Allen & Garcia. Tam se je nahajal dalj časa, kjer je nadzoroval izboljšanje produkcijskih metod v sibirskih in ukrajinskih rudnikih. Njegova družba pošlje v Rusijo 85 ruskih inženirjev.

Več tehničnih izvedencev odpotuje tja tudi Mechanical Manufacturing kompanija, ki je dobila koncesijo za uvedbo dobrih metod v rusko mesno industrijo. V Združenih državah se nahaja okrog 300 ruskih tehnikov, ki študirajo produkcijske metode po raznih industrijah. Paradoksalno kot so tehnični rusko-ameriški obnovele v narvkaterelem okviru, je značilno viden to, da si na polju produkcije podajata roke dva največja ekstrema. To posebno še, ako se upošteva, da je kapitalizem zainteresiran v produkcijo za privatni dobiček. Rusija pa rida industrijo v splošen dobrobit svojega ljudstva.

Da je sedanja doba zlata doba za kapitalista, pokazuje v večji sliki ta slučaj Columbia Gas & Electric korporacije, ki je seveda le en slučaj v velikem številu zvođenjavanja kapitalizacije potom dividend v delnicah. 314 milijonov dolarjev znaša ta rod modernih piratov, ki imajo čast operirati pod okriljem te korporacije. Enako delajo v tisoč drugih slučajih.

Pri tem je potrebno prikriti v spomin hinavstvo organizirane cerkve. Na prišnicah in izven prišnic grpi proti osebnim slatnostim človeka. Deset milijard, ki bodo pritrjene na močne betonove ceste. Kadar pride do tega, bo to pomenilo veliko revolucijo v transportaciji, ki je, kar se tiče opreme, naredila velike skoke v razvoju.

Ostanki carizma v Belgradu

Belgrad, 7. okt. — Belgrad je bil večeraj pretvorjen v stari caraki Petrograd. Bil je pogreb barona Petra Vrangla, zadnjega voditelja bivše ruske bele armade. Vrangl je umrl pred dvema letoma v Belgiji in zdaj so njegovo truplo pripeljali v Belgrad in ga pokopali med kosaškimi ceremonijami iz predvojnega Rusije. Okrog 200 caristov, ki imajo zavetje v Jugoslaviji, je šlo za pogrebom; manjkalo pa ni tudi arhskih vojaških predstavnikov. Kralj Aleksander je položil vanez na ksto, tako tudi ameriški poslanik Prince.

Vod iz Kanade

Smrt bogataša prinosa lepo vsoto.

Toronto. — \$1,800,000 je državni delež od premoženja, ki ga je zapustil Sir Edward Kemp. To vsoto dobi provinca Ontario potom davka na dedščino. Kempovo premoženje je ocenjeno na \$7,718,980. Zapuščinski davek je 10 procentov od vsega zapuščene premoženja in povrhu še 25 odstotkov na gotov del. Dedščina, ki jo dobe sorodniki pokojnika po odbitju davka, znaša vsaj 50 odstotkov milijonov dolarjev.

Veliko društvo v pomanjkanju.

Regina, Sask. — Radi velike suše, ki je uničila poljske pričetke po velikem delu Kanade, se nahaja 479 društev v velikem pomanjkanju v provinci Saskatchewan. To je povedal minister za ceste A. C. Stewart, ki je dolgotrajen preiskavo prizadeta suše.

Za takojšnje odškodno je potrebna vsota poldrug milijon dolarjev, kar pa najbrž ne bo zadostovalo. Pomoč bo potrebna tudi prihodnje spomlad ob priliki spomladanske setve. Premier Anderson je nedavno izjavil, da bo od pomoči farmarjem prva briga nove vlade.

Odpušteni godbeniki prejmejo veliko vsoto.

Toronto. — Radi instalacije govornih filmov bo odpuščenih sto godbenikov, ki imajo pogodbo s podjetniki gledališč še za eno leto. Podjetniki so pristali, da plačajo prizadetim godbenikom sto tisoč dolarjev kot odškodnino za izgubo dela.

Brezposelnostna podpora je glavna zahteva.

London, Ont. — Brezposelnostna podpora mora zavzemati prvo mesto na sejah in delavskih sestankih kanadskega delavstva. Predsednik skupnega legislativnega odbora železniških bratovčin Joseph Corbett je dal navodilo vsem lokalnim unijam, da se aktivno pridružijo agitaciji za to zakonodajo. Predloga za ustanovitve brezposelnostne podpore bo predložena prihodnjemu dominijanskemu parlamentu.

"Mi ne moremo čakati s to zadevo toliko časa, da izvolimo delavsko večino v parlament," urgiča Corbett. Brezposelnost bo posebno velik problem prihodnje zimo, ker trume brezdelnih delavcev vedno bolj naraščajo.

Napovedujejo komunistične železniški prog.

Chicago. — Železniški gradbeni inženirji napovedujejo revolucijo v grajenju železniških prog. Pravi, da se biva konec letnims železniškim pragom, ki kraljujejo na progah, odkar je prišla drveti prva lokomotiva.

Pokusil se cementiranjem železniških prog so se obnoli teko letu, da inženirji napovedujejo, da bo bodoči vlak tekel s brzino aeroplana po tračnicah, ki bodo pritrjene na močne betonove ceste. Kadar pride do tega, bo to pomenilo veliko revolucijo v transportaciji, ki je, kar se tiče opreme, naredila velike skoke v razvoju.

ILLINOISKI RUDARJI PROTI LEWISU

Posivajo ga, naj vzame čarter, ako ni upa. — Proti njemu je vlojena tožba tudi obrekovanja. — Gruzi s pobojem cellega distriktja. — Glasilo razkrinkava korupcijo.

Springfield, Ill. — Notranji spor v rudarski organizaciji je dosegel štadij odziva vojne. Lewisove gronje, da vzame čarter illinoiskemu distriktju, so se spremanje v gronje o izobčenju. Do te nove potape je prišlo radi dejstva, kar je med illinoiskimi rudarji vzplamnela revolucija proti Lewisovi diktaturi na cel črti in radi tožbe, ki je bila pretekli teden vložena proti njemu na sodišču v Indianapolisu.

Tožbo proti predsedniku Lewisu je vložil glavni odvornik illinoiskega distriktja A. C. Lewis radi obrekovanja. Toži ga za odškodnino v vsoti \$250,000. Za tožbo stoji distriktna organizacija. Odvorniki je predsednik Lewis obtožil korupcije v sadnji številki "Miners Journala", ki je glasilo mednarodne organizacije, oziroma Lewisove administracije.

Da je tožba povzročila veliko paniko v njegovem taboru, je namenjeno, da je Lewis prišel preteklo soboto v Springfield in zahteval od distriktne organizacije, naj tožbo umakne ali pa prekliče v kolikor se tiso 12 distriktja. Ako se shodi ne prvega in ne drugega, je Lewis sagrozil s izobčenjem.

Saja glavnega distriktnega odbora, ki je na izrednem sešnanju, je John L. Lewis odgovoril: "Go to hell out of here!" Da se je Lewis postavila po robu na cel črti, je nadaljni dokaz tudi to, da je ukinila poddistriktno organizacijo v okraju Franklino.

Pred nekaj tedni je Lewis "reorganiziral" ta poddistrikt: odstavil je uradnike in jih nadomestil s svojimi kinovci. Distriktni odbor je sedaj poravnal vse lokalne unije tega poddistriktja in jih priklupil k trem sosednjim poddistriktom, ki se nahajajo v okrajih Duquoinu, Salinu in Williamsonu.

In da distriktni odbor pokave upor na cel črti proti Lewisovi diktaturi, je ignoriral njegov ukaz, da mora odstaviti člana glavnega distriktnega odbora George Stufferja. Ti saključki odbora so direktno nasmev v obraz močnemu Mussoviniju rudarske organizacije.

Odbor je Lewisla obtožil, da se hoče polatičiti premoženja illinoiskega distriktja in razbiti organizacijo. "Mednarodna unija, ki ima le 30,000 članov na polju mehkega premoga poleg 60,000 rudarjev v državi Illinois, želi pograbiti premoženje illinoiskega distriktja, ki je vredno več milijonov dolarjev in hoče razbiti kolektivno pogodbo s operatorji," pravi gl. odbor illinoiskih rudarjev. "Pred kratkim je illinoiski distrikt posodil mednarodni organizaciji \$50,000, da je plačala stanarino glavnega urada v Indianapolisu."

Večji del sadnje številke "Illinois Minerja" je posvečen tekočemu boju. V enem članku urednik indirektno obtožuje Lewisla, da je v službi neunijskih operatorjev. V drugem navaja veliko korupcijo Lewisove administracije. V tretjem je jako realistična duhovna slika tega diktatorja. Glede prve obtožbe pravi "Illinois Miner":

"Kaj je vendar vaš namen? Ali mora tudi illinoiski distrikt doleteti enaka usoda kot je doletela naša hraba brate izven te države? Ali požar, ki je uničil našo nekdanjo močeno unijo, še ne zadostuje našemu branakolu Neronu? Ali ga mogoče boli, kar se illinoiski distrikt spet postavlja na noge, ker je prišel jemati trga, ki smo jih izgubili v prilog neunijskim operator-

Privatna trgovina izumira v Rusiji

Moekva, 7. okt. — Uradno poročajo, da je v zadnjih dvanajstih mesecih 188,000 privatnih prodajalnic zaprlo vrata v Sovjetski uniji. Promet ostalih je bil reduciran za 44 odstotkov. Izvoz in uvoz privatnih trgovcev je popolnoma prenehal. Najmanjšega dvomina, da privatna trgovina v Rusiji kmalu izgine docela. Največ prometa imajo danes kooperative, ki jih vlada podpira.

Nov letalski rekord

Francoski aviatik Coste naredil en sam skok iz Parisa v Madridu.

Paris, 7. okt. — Letalec Dieudonne Coste, ki je s svojim spremljevalcem Maurice Bellontom dne 27. septembra tajno poletel iz Parisa na "dolgo sračno pot," se je v soboto javil iz Madrida. Coste poroča, da sta letela neprestano dva dni v ravni črti in 29. septembra pristala v Teltekarju, severnozgodno od Harbina. Daljava od Parisa do omenjenega kraja znaša približno 6800 milj.

S tem je bil posekan rekord dveh Italijanov, Ferrarina in Del Presta, ki sta lansko leto dosegla svetovni rekord daljave s neprestanim poletom iz Italije v Brazilijo. Njun rekord je bil 4475 milj.

Kolikor je doslej znano, je bil Costejev polet brez kakakega incidenta. V Parisu vlada valed tega veliko veselje.

Moekva oblozena

revolucija na Kitajskem

Krvave pranke na masedumsko-sibirski meji se nadaljujejo.

London, 7. okt. — Poročilo iz Sangaja "Daily Mailu" se glasi, da sovjeti financirajo vojaško revolucijo kitajskega generala Chang Kwen-ja, ki se je upri kitajski vladi in sedaj rogovili v južnih provincinah. Sovjeti so baje potrošili pol milijona dolarjev za to revolucijo.

Harbin, 7. okt. — Uradno poročajo, da so kitajske čete v okolici Mandžulija ujela pet ranjenih Rusov in pobrale 65 mrtvih ruskih vojakov, ki so bili ubiti v bojih 3. in 4. oktobra. Obtožniki v Harbinu se baje sovjetskega zračnega napada.

Priporočila izboljšanje v prid ženskam.

Washington. — Ženski biroj zveznega departmanta za delo priporoča izboljšanje delovnih razmer za ženske. Minimalni standard, ki ga priporoča biroj, je sledeči:

Ne več kot osemurno delo s desetminutnim odmorom popoldne in dopoldne poleg 30 minut za "lunch". Odprava nočnega dela za delavke. Dobra pitna voda, sanitarnost stranišč in umivalnih sob, zadostna razsvetljava in ventilacija ter pripravne stolice; plača, ki bo bazirana na kakovosti dela in ne na spolu.

Jem v Kentuckyju, za katere je on (Lewis) kazal toliko misterioznih skrbí?

Ali je le zblaznelost, misel na grandioznost in pohotnost po vladanju in razbijanju tega človeka (Lewisla), da ga česa tako daleč, da je pripravil igrati se s življenjem in blagostanjem 60,000 članov in njihovih družin...? Ali je mogoče nekaj veliko bolj nepoštenega — odreženje neunijskih operatorjev na račun illinoiskih rudarjev?

Glede glavnega urada mednarodne unije pravi "Illinois Miner", da predstavlja gnezdo korupcije, tatvine in pobožništva, kakršnega ni našli v zgodovini unijskega gibanja. V političniističnem članku Lewisla naslavlja "stuffed shirt" in demagoga največje vrste.

Odmevi masakra delavcev v Severni Karolini

Južne države so na robu nove industrijske vojne. — Veliko ogorčenje in nemir prevladujeta med tekstilnimi delavci. — Governor se posvetuje. — Nove stavke na vidiku.

Marion, N. C. — (F.P.) — Masaker tekstilnih delavcev pred tovarno Marion Mfg. kompanije dne 2. oktobra ni pustil za seboj le pet mrtvecev in 20 ranjenecv, temveč je vzbudil veliko ogorčenje med vsemi delavci po celim jugu. Širom južnega dela Amerike vre kot še ni vrelo od časa civilne vojne.

Bolnševica v Marionu je podobna vojni bolnšnici. Par ur po masakru je bila podobna klavnic: pripeljani ranjenci so pustili po koridorih in sobah mlake krvi in njihovo ječanje ter ječanje svojcev, ki so jo prve dni oblegali od jutra do večera, nudi tragično sliko industrijske vojne.

Padla žrtve so bile izročene hladni zemlji pretekli petek ob tragičnih scenah kot jih še ni videl Jug. Ob navzočnosti nad tisoč glav broječe množice globoko vernega, priprtega in skrajno inkoričanega delavstva je bila molitev duhovnika podobna Jertajevi prisegi in is bolečih src potlačenih je letela ena sama misel, misel osvobođenja.

V bolnšnici se nahaja še dvajset ranjenih delavcev. Rasen ene šene, ki se nahaja v kritičnem stanju, je upati, da ostali okrevajo. V vsaj zgodovini delavskih bojev Amerike, ga ni slučajja, da bi se masaker izvršil hladnorvnejše kot se je pripetil v Marionu. Šarif in njegovi pomočniki so stivali na stavarje, po izpovedi nekega častnikarakega poročevalca, ki je bil priča tragediji, kot stroja lovec na bešeče zajce.

Preiskava je do sedaj odkrila, da so bili stavarji neoboroženi in da rasen George Jonasa, 66-letnega starka, niso stavarji nudili nikakega odpora šerifovi družini. Glede Jonasa priče niso edine; nekateri pravijo, da je šerifa udaril s palico, drugi pa trdijo, da tega ni storil. Znano je le to, da ga je šerif ukinil in ko so njegovi pomočniki izstrelili pištolske strele, je šerif Adkins dal povelje za faktično streljanje. Ko je po par minutah streljanje prenehalo in se je dim razkadil, je ležalo na tleh nad dvajset ranjenecv. Jonasa je šerif ustrelil potem, ko ga je ukinil. Umrl je na operacijski mizi s sponami na rokah.

Maaker je naredil globok vtis ne le na vse delavce, marveč na vse prebivalstvo, razen na malo skupino tovarnarjev in njihovih pripadnikov. Governor Gardner konferira s raznimi svetovaleci. Kaj misli storiti s ozirom na vrvote sedanje industrijske vojne, še ni naznanil.

Pri njem je bila tudi deputacija marionaskih stavarjev, ki pa ni dosegla popolnega uspeha s svojo mislijo. Do njega je šla preteklo soboto, da governor pristili tovarnarja Baldwin, naj se drži pogodbe, ki je bila sklenjena pred nekaj tedni in katero je Marion Mfg. kompanija prelomila, kar je povzročilo stavko preteklo sredo zjutraj.

Kot rezultat tega masakra je na vidiku nova industrijska vojna, ki lahko vzplamti vsak čas širom južnih držav. Tisoče delavskih agitatorjev bi ne moglo doseči učinka kot ga je dosegel ta slučaj. V najmanj ducat tekstilnih mestih v piedmontskem okraju je na vidiku stavka.

Edino vprašanje je to, kateri uniji se delavci pridružijo, oziroma katera unija bo prva na licu mesta. Komunisti so aktivni v več mestih; v mnogih drugih ima aktivne postojanke tudi United Textile unija, ki pripada Ameriški delavski federaciji in ki se na splošno smatra za konservativno organizacijo.

V tem oziru bo veliko odvisno od konvencije A. D. F. Ako se

Proces proti komunistom v Gastoniji gro h koncu

Prihajajo pa nove obravnave, ki rastejo v Karolini kakor gobe po dežju.

Charlotte, N. C. — Obravnava proti sedmim komunističnim voditeljem bivše stavke v Gastoniji, ki so obtoženi uboja policijskega načelnika Aderholta in obožanega napada na druge tri policajce, bo končana ta teden. Proces traja teden dni. V tem času je bila izbrana porota in država je predložila svojo evidenca. Porota je sestavljena iz devetih farmarjev, dveh delavcev in enega milijonarja. Toisteljstvo se opira na iste priče kot pri prejšnji obravnavi, ki je bila fialsko valed zblaznelosti enega porotnika. Glavna državna priča je Bena Walterja Griggova, čigar hiša se nahaja tik glavnega stana komunistične tekstilne unije. Ona je v noči 7. junija t. l. telefonirala policiji, da je "velik nemir" v stanu unije in njen klic je povzročil, da se je policijski načelnik Aderholt podal tja s tremi policaji vrge in je bil potem ustreljen. Druge priče so izpovedale, da je eden obtožencev, K. Y. Hendricks, pripeljal v sosednjo hišo in rekel: "Ubili smo načelnika Aderholta in Toma Gilberta in eden naših najbrj tudi umre."

Prihodnji teden se otvori obravnava proti sedmim moškim, ki so ugrabili in pretepli unijskega organizatorja Bena Wellsa. Kasneje prideta še dva procesa, ki bivaata iz drhalkega terorja proti komunistom in amora stavarice Elie May Wigginsove. Šerif okraja Mecklenburg je obtožen, ker je dal aretirati sedem komunistov, ki so bili potem oprošteni.

Marion, N. C. — Še štirje tekstilni delavci se bore s smrtjo v bolnšnici in število žrtv šerifskega streljanja na delavce pred tovarno Marion Manufacturing Co. zadnjo sredo morda nasesta na devet. Sodnijska preiskava o masakriranju petih delavcev se nadaljuje.

Nepismenost v Ameriki.

Washington. — Vladni biroj za izobrazbo poroča, da znaša nepismenost med belokolnimi Američanci dva odstotka. Nepismenost med tujerodci znaša 18.1 odstotkov. Koliko je nepismenikov med ameriškiimi ženci, poročilo ne pove. V gotovih državah na jugu znaša nepismenost nad deset procentov.

\$10,000 odškodnina za poškodbe.

New York. — Porota na tukajšnjem zveznem sodišču je pri sodila železnostavbnemu delavcu T. J. Buchananu \$10,000 odškodnina za zadrženo delustvo. Poškodbe je dobil na delu radi brezbriznosti dvigalnega operatorja. To se smatra za najvišjo odškodnino, ki je bila odobrena za te vrste poškodbe.

Prohibicnik in policaj ubila drug drugega.

Nacogdoches, Tex. — Federalni prohibicnik L. Cance in tukajšnji deputirir Claude King sta se v nedeljo apra radi vprašanja kdo ima večjo oblast v izvajanju suše. Končno sta spor poravnala s revolverji in oba sta obeležala mrtva.

definitivno zavzame za organiziranje juga in preskribi potrebna sredstva za obirno kampanjo, se bo delavstvo oklenilo njene unije. Ako tega ne stori, se bodo tekstilni delavci pridružili komunistični uniji. Podjetniki enako sovratijo obe organizaciji. Med komunistično in unijo A. D. F. ne vidijo nobene razlike. To dokazuje tudi marionaski masaker, ki je še veliko brutalnejši kot so protikomunistični pogromi v Gastoniji.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodni inštitut za študij in raziskave (Slovene Institute for Study and Research) in Kanadi, 40.00 na leto, 22.00 za pol leta, 11.50 na četrt leta; na Chicago in Cleveland 27.50 na leto, 13.75 na pol leta; na inštitutu 22.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$4.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s Prosveto:

PROSVETA

2627-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

NUMBER OF THE FEDERATED PRESS

139

Datum v oglezlu, na primer (Sept. 31-39), poleg vsakega besedila na naslovni strani, da vam je s tem časopisom poslano. Posreduje se prevajalstvo, da se vam list ne izgubi.

Novi umori na jugu

Vladajoča klika v Severni Karolini ni imela dovolj delavske krvi v Gastoniji in šla je po nadaljnje žrtve v Marion. Do tega momenta je pet delavcev mrtvih, številno ubitih pa najbrž naraste, ker je bilo več težko ranjenih. Dvajset najetih policijskih pobojnikov je oddalo sto krogel v delavsko množico pred tovarno potem, ko je v tovarni izbruhnil nov protest proti šikanam.

Industrijski avtokratje so svoje barbarško početje v Gastoniji prali s potegavščinami, da je tam nevarna komunistična propaganda; za pretvezo jim je služil uboj policijskega načelnika, o katerem se še danes ne ve, kdo ga je ubil. Vse te pretveze so bunk, toda nekaj so morali iztakniti, da pobelijo svoje okrvavljene roke.

V Marionu pa nimajo niti teh pretvez. Nič, absolutno nič nimajo, čimer bi mogli za las opravičiti petkratni umor. V Marionu niso komunisti vodili zadnje stavke. Ondotna unija spada k Ameriški delavski federaciji in voditelji so večinoma zmerni, ako ne konservativni. Med stavko so bili običajni spopadi brez kakih zlih posledic. Voditelji, ki so treznega mišljenja, so skrbeli, da niso stavkarji dali najmanjšega povoda za kako nasilje. Nobenih dokazov ni, da bi bili delavci oboroženi ali da bi bili grozili komu z orožjem ali s čimerkoli.

Kljub temu je moralo pet delavcev umreti. Osemnajstletni mladenič, ki je komaj začel garati, in petindesetletni, figarani stavec sta morala obležati z drugimi vred. Zakaj? Kako bodo odgovorni magnatje, ki so najeli šerifске pobojnike, oprali ta ostuden zločin?

Glavno dejstvo za nas je to, da je brutalna sila prvo in zadnje sredstvo industrijskih avtokratov v vseh slučajih in vseh krajih. Dokazala je Pennsylvanija že nešteto krat, dokazali so v Coloradu in Michiganu, dokazali so na vzhodu, zapadu in severu. Danes dokazujejo v Severni Karolini na jugu.

Kaj naj organizirani delavci store napram brutalni sili kapitalistov? Ali naj leto za leto samo štejejo svoje mrljice?

MacDonald v Ameriki

J. Ramsay MacDonald, prvi socialistični in delavski predsednik vlade v Angliji, se nahaja te dni v Združenih državah na posebni misli. Njegova miselja je, da pridobi ameriško vlado za program postopnega razoroževanja na morju, ki naj vodi direktno v trajni svetovni mir.

MacDonald predstavlja demokratični socializem in iskreno veruje v evolucijo novega socialnega reda. Ideja njegove prehodne dobe izključuje vsako nasilno revolucijo kot nepotrebno in škodljivo za delavski razred. Njegovo bojno sredstvo je parlamentarna akcija v posameznih deželah in akcija mednarodnih sporazumov, ki naj služijo kot stopnice, po katerih naj korakajo ljudstva do svoje veljave in moči.

MacDonald je že v letih. On spada v generacijo Hardie Kerra, Juarez in Debesa, ki so že mrtvi. Kot sin revnega kmeta in vzgojen v siromaštvu in kot učitelj po poklicu razume potrebe in težnje onih ljudskih glojev, ki najbolj trpe. V socialističnem gibanju je bil pionir; v onih časih, ko se je on začel udeleževati v delavskem gibanju v Angliji, je bila ideja socializma osovražena in zaničevana. Za časa vojne je bil preganjan zaradi svoje opozicije proti klanju milijonov.

Ker je MacDonald človek in zelo delaven — ni brez napak. Levičarji se ne strinjajo z njegovim konservativnim evolucionarnim programom niti z njegovo kompromisarsko taktiko. Kljub temu je pri njem dosti revolucionarnega idealizma. Njegov smelo zasnovan načrt razoroževanja na morju niso morda solze. Nič ne sme misliti, da se tak načrt lahko izvede brez noč. Ako bi bilo na MacDonaldovo, bi bilo hitro konec bojnih mornaric, toda on ima opraviti z reakcionarnimi vladami in izkoriščevalnimi interesi — kot so ameriške in angleške ladje delne družbe — ki zastrupljajo ljudske mase z lažljivo propagando. MacDonald ima največ nasprotnikov doma na Angliškem. Le človek jeklene energije, ki trdno veruje v svoj ideal pravičnosti in socialnega napredka, se more postaviti po robu toliki opoziciji.

Posredivljen MacDonald! Da bi bila njegova plemenita mislija uspešna na celi črti!

Glasovi iz naselbin

Glede praznote A. S. in A. M. Cleveland, O. — Včeraj mi je prijatelj Joe povedal, da me je A. S. napadel zaradi nekaterih besed v mojem članku "Napaka slovenskih časopisov v Ameriki," ki je bil objavljen v Prosveti od dne 25. septembra t. l. Dotične besede ponovim: "A. S. in A. M. pisec ne bere, ker je njih vsebina tako prazna, da se mu ne zdi vredno trati časa s čitanjem istih."

Na moje vprašanje, kako je A. S. branil svoje praznote, mi je Joe vedel povedati le to, da se gospodom okoli A. S. zdi, da je "čudež, da vidim prazno vsebino, da si ne čitam teh listov." To liko mi je povedal in to mi za dostuje.

Tako, tako, "čudež" so se gočili v tistih dobrih starih časih, ko so iz vode delali vino (to se dandanes tudi dela, ampak tega "izpreminjanja" vode v vino ne označujejo več z besedo "čudež", temveč rabijo za to neko čisto drugačo besedo) in so se ljudje peš sprehajali po globokih vodah, zakaj bi se torej v našem času ne dogajali? Saj današnji ljudje nismo nič slabši od tedanjih!

Po mnenju A. S. se je "čudež", o katerem govori, zgodil tako-le: Dobri Bog je navdahnul brezvernega pisca s "svetim duhom," nakar mu je bilo moči pisati o prazni vsebini A. S., da si istega ne čita. Harašo, batulka!

Toda pustimo isto vstran. A. S. je v svoji duhovitosti brž pograbil za besedico "ne bere" ter se navidez naivno začudil, češ: "kako more vedeti — brez "čudeža" seveda! — kakšni so naši listi, če jih ne bere?" Ali je bila to zanjka, v katero naj bi se zajec ujel? Če tako, potem je bila zelo slaba! I don't call it cleverness!

Zdaj pa je vrsta na meni, da razložim ta "čudež." V omenjenem mojem članku stoji dobesedno, da "A. S. in Ave Marije pisec ne bere", ni pa rečeno, da pisec nikoli ni bral, odnosno čital omenjenih listov. Bere se v sedanjosti, bralo pa se je v minulosti! Torej prizadevam v tolažbo povem, da A. S. in A. M. res ne berem več, priznam pa, da sem jih čital pred več leti, ko sem delal na neki farmi v Minnesoti, ki je lasti rojaka Vse-slovenca in navdušenega pristaša klerikalizma. Pri omenjenem rojaku sem delal kakšnega pol leta in ves ta čas sem bral edino omenjena lista ter tako imel priložnost dodobra spregledati duševno praznoto istih.

Sicer pa, priznati moram, da ni potrebno, da ju čitaš pol leta, da spoznaš, da je njuna vsebina zares prazna! Zadostuje, če človek le enkrat pogleda v A. S. in že ve, pri čem je. "Ave Marije" pa še pogledati ni treba, ker že naslov sam zveni o praznoti vsebine.

Kaj pa najdeš dobrega v A. S.? Prazne novice, ki se delavca, ki jih čita, ne tičejo in ga tudi ne zanimajo, par slabih dopisov, nekaj "novih kulturnih cvetk," mlatenje prazne slame, včasih kak neslan "dovtip," ki gre na račun "redčkarjev," krona njegove duševne praznote pa je "Pisanopoljska filozofija," katere nadvse izobraženi in olikani avtor bruhla ogenj in žveplo, da ne omenjam še — gnojnice, na poštene ljudi, ki jih mrzi samo in edino zato, ker hočejo delavcem pripomoči do čim večje in prave izobrazbe, ker bi mu radi pokazali resnico in ga rešili sušenjskih okov — telesnih in duševnih!

Če taka vsebina ni prazna, potem sploh nobena stvar ne zasluži podobnega očitka!

To, gospodje, je moj odgovor!

Tone Podgoričan.

Smrtna koma.

Cleveland, O. — Dne 17. sept. je družini Grinič umrl 5-letni sinček Ivan vsled operacije na slepiču. Deček je bil dobro razvit in razumen in je znal kljub svoji mladosti igrati na akordino. Starši so pričakovali od njega še mnogo, a neizpročna smrt jim je uničila načrte.

Na mrtvašnem odru ga je obiskalo mnogo prijateljev in sorodnikov. Ivan je bil član mladinskega oddelka pri društvu št. 5 SNPJ, HBZ in neke zavarovalne družbe. Zapisuča starša in sestrica. Prizadevam staršem, da se jim iskreno sožalje.

Karl Trinastić, zapisnikar št. 5.

Radio-koncerti jugoslovanske glasbe.

New York. — Prijavljena je bila serija jugoslovanskih koncertov na radiu iz newyorške postaje WABC, prirejenih v glavnem od kvarteta "Jadrani." Prvi koncert s slovenskim programom se je tudi priredil in koncert s hrvaškimi skladbami je bil že označen, kakor tudi nadaljnja serija. Prvega septembra pa sta se glavni postaji takozvanega Columbia Broadcasting sistema razšli in WABC je prevzela ves komercialni program postaje WOR, v čemesar je nepričakovano program WABC postal tako prenatrpan, da se je moralo začasnoma izpušiti vse razum kontraktno pogojene in reklamne programe. Kvartetu Jadran pa je bilo rečeno, naj bo pripravljen nadaljevati serijo, čim program to dovoli.

Toliko v odgovor na razna vprašanja ljudi, ki so bili razočarani, ker niso slišali naznanjenih koncertov. Čim bodo v bodočnosti koncerti nadaljevali, bo stvar naznanjena v časopisih. Izpušitev zadnjega koncerta je bila odlojena prekasno, da ni bilo časa obvestiti občinstva.

I. Mladinec.

Iz Minnesote.

Biwabik, Minn. — Dolgo že nisem pisal nobenega dopisa in morda bo že kdo mislil, kaj je s Karliem, ki je včasih poročal iz tega kraja, zdaj pa kar molči. Posebnega tudi sedaj nimam poročati, ker sta delo in zaslužek na železnem okrožju slaba, tukaj pa je sploh vse mrtvo.

Pred nekaj dnevi sem dokončal košnjo s koso, katero mi je moja pokojna polovica prinesla iz starega kraja še pred dvajsetimi leti. Kosa in brusni kamen sta stara 40 let, jaz jih imam pa že 63 let na hrbtu, kar zneša 103 leta. Moj način košnje je precej star, kar se nič posebno ne ujema z današnjim moderno strojno dobo. Jehova nam je določil letos slab pridelek sena in je bil moj starinski "stroj" popolnoma kos svoji nalogi.

Čital sem dopise br. Uleta, ki je opisoval v Prosveti dogodke ob času štrajka v železnem okrožju l. 1916. Br. Ule je poročal resnično; meni se je enako godilo kot je on opisal situacijo, ki je prevladovala tukaj za časa štrajka.

Frank Kariz.

Prijatelju v spomin.

Krayn, Pa. — Nedavno sem v nekem časopisu čital, da je v Clevelandu umrl moj prijatelj Jakob Jerina. Sprva kar nisem mogel verjeti novici in sem mislil, da je pomota. Prebral sem vest, da je enkrat in se prepričal, da je resnica, kar so govorile mrzle črke.

Pokojni Jakob Jerina je bil star šele 40 let, ko se je moral ločiti od tega sveta. V življenju je veliko pretrpel, posebno v času, ko je moral nositi vojaško suknjo v Ameriki.

Kadar sem prišel v Cleveland, me je Jakob lepo sprejel. Bil je blaga duša, ljubil je svoje sestre in brate in bil je zvest svojim prijateljem. Počivalj v miru, dragi Jakob, njegovim ostalim pa moje iskreno sožalje.

John Sehadolnik.

Green zahteva senatno preiskavo manakra.

Washington. — William Green je poslal senatu v imenu Ameriške delavske federacije zahtevo, da preišče pobojništvo v tekstilni industriji na jugu. Brzojavil je senatorju Wheelerju in ga urgiral, da prikaže za sprejete resolucije, ki je bila predložena senatu še zadnje spomladi. Namen resolucije je, da senat preišče delavske razmere v tekstilni industriji glede plač, delovnega časa in podobno. Green pravi, da je že skrajni čas, da v situacijo poseže senat Združenih držav.

Carinski uradniki zahtevajo več plače.

Washington. — Carinski uradniki so sporočili vladnemu odboru za osebno klasifikacijo "željivo," da jim vlada zviša plače. Dne 30. septembra je bila pred odborom deputacija carinskih uradnikov iz 18 uradov, ki so argumentirali v interesu povišanja plač.

Delavske odškodnine

Stiriinštirideset držav v Uniji ima danes zakone o delavskih odšodninah, ki bistveno odpravljajo potrebo, da bi se oskodovali delavci moral zateči na sodnijo za odškodnino v slučaju nezgode na delu.

Država New York je bila izmed prvih, ki je priznala odgovornost delodajalca (l. 1910) in je l. 1913 sprejela zakon o delavskih odšodninah. Ta zakon se je zaporedoma izpolnjeval in popravljal in služi kot vzorec za ališne zakone v mnogih drugih državah.

Tekom zadnjih petih let je bilo v državi New York vloženih čez 440.000 tujatev za odškodnino, vseh 5492 tujatev v slučaju smrtnih nezgod in 206 za popolne in trajno onesposobljenosti. V januarju l. 1925 je stopil v veljavo dodatni zakon, ki je skrajšal "čakalno dobo" (waiting period) od dveh tednov na en teden v slučajih začasnega onesposobljenja. Poprej se niso plačevali odškodnine za manjše poškodbe, razun ako je onesposobljenost trajala vsaj 14 dni. Vsed tega novega zakona se je število tujatev za odškodnino silno povečalo.

Strošek odškodnin. — V fiskalnem letu 1928 bilo je vloženih skupaj 95.365 tujatev, vseh 1129 za smrtno slučaj. Poškodovancem (oziroma v slučaju smrti dedičem) je bilo izplačano čez 28 milijonov dolarjev. Ta vsota, izplačana za odškodnino (kompenzacije), predstavljala le del stroška v vezi z industrijskimi nezgodami. K temu treba dodati stroške za zdravniško oskrbo, strošek za zavarovalnino, potem pa zgubo mezde poškodovanih delavcev, ki jo odškodnina le deloma pokriva. Razun tega nezgode povzročujejo tudi indirektna zguoba, ki se ne dajejo izračunati. Delavčeva družina je na zgubi valed očeteve bolezni. Sam delavec dostikrat ostane pod vtisom nezgode in poškodbe, kar ga čestokrat ovira v življenju in mu odjemlje popolno silo za zaslužek.

Tedenski odškodninski obroki. — Najvišji tedenski obrok, ki ga sme delavec prejemati kot odškodnino, je bil l. 1927 povišan od \$20 na \$25 na teden za časa popolne onesposobljenosti. Skupna odškodnina za začasno onesposobljenost je bila povišana od \$3500 do \$5000.

Zakon predpisuje, da se odškodnina izplačuje v slučajih začasnega onesposobljenja toliko dolgo, dokler traja to onesposobljenost, — do zgornjega maksimuma. Za prvih sedem pa se ne izplačuje nikaka odškodnina, razun ako onesposobljenost traja več kot 49 dni. Ako delavec dobi kako trajno pohabljenje, zakon predpisuje plačilo stalne svote, kakor sledi: za zgubo roke — 312 tednov odškodnine; za zgubo noge — 288 tednov; za zgubo pesti — 344 tednov; stopala — 25 tednov; očesa — 160 tednov; palca — 75 tednov; kazalca — 46 tednov; palca na nogi — 8 tednov; drugega prsta na roki — 30 tednov; tretjega prsta — 25 tednov; za vsak prst na nogi razun palca — 16 tednov; četrtega prsta na roki — 15 tednov.

Poškodovani delavec ima pravico do brezplačne zdravniške oskrbe, operacije in vso drugo medicinsko postrežbo, kot so bolničarke, leki itd. Mladoletniki pod 18. letom dobivajo dvojno odškodnino, ako so bili zaposleni proti predpisom zakona. V vseh drugih slučajih onesposobljenja, ki ne povzročajo stalne poškodbe ali pohabljenja, se odškodnina plačuje toliko dolgo, kolikor traja ta začasno onesposobljenost. Kompenzacijski svet pa ima pravico ponovno ugotoviti stopinjo tega poškodovanca.

Osmrtina. — Ako poškodba konča s smrtjo, znaša odškodnina tako-le:

1. Pogrebni stroški — ne čez 200 dolarjev. 2. Ako poškodnik zapušta ženo (oziroma moža) brez mladoletnih otrok, dedič prejme 30 odstotkov povprečne tedenske mezde pokojnika, skupaj z dvoletno odškodnino na enkrat, ako se sopes poroči. O troci dobivajo po 10 odstotke tedenskega zaslužka do svojega 18. leta. Ako žena umre ali se

šopet poroči, se ta odstotek poviša na 15 odstot.

Ako pokojnik ni zapustil ni žene ni otrok, oziroma, ako vsota, ki jo ti skupaj prejemajo, ne znaša dve tretjini njegovega povprečnega tedenskega zaslužka, tedaj gmotno odvisni bratje in sestre pod 18. letom ali odvisni starši ali pa drugi sorodniki smejo zahtevati odškodnino do 15 odstotkov pokojnikovega zaslužka.

Odškodnine, izplačane l. 1928 za smrtne slučaje, so znašale \$7.300.000, katere je bilo deležnih 740 vdov, 1240 otrok ali mladoletnih bratov in sester in 192 staršev in prastaršev.

Inozemci prejemajo isto odškodnino kot ameriški državljani. Edina izjema je ta-le: Ako sorodniki živijo v inozemstvu, tedaj imajo pravico do odškodnine le žena in otroci, in, ako teh ni, tedaj oče ali mati, ako jih je pokojnik deloma ali popolnoma vzdrževal.

Obvestilo nezgode. — Treba pisмено obvestiti industrijskega komisarja (Industrial Commissioner) za nezgode, ki upravičuje do odškodnine. Revnatako treba obvestiti delodajalca, in to tekom 30 dni po nezgodi. Obvestilo mora vsebovati ime in naslov delodajalca in treba v enostavnem jeziku navesti čas, kraj, vrsto in vzrok nezgode. Obvestilo mora podpisati poškodovane ali kdo drugi v njegovem imenu. To obvestilo treba poslati s priporočenim pisalom.

V slučaju smrti naj to obvestilo podpiše dedič.

FLIS.

Laboritje priskočili na pomoč

Thomas apelira za finančno pomoč žrtvam marionskega masakra. — Civil Liberties unija nastopi proti morilecem. — Mustejeva organizacija poslala pomoč.

New York. — (F.P.) — Dogodki prejšnjega tedna v Marionu, N. C., so dobili spontani odmev med ameriški laboriti. Nepričakovani masakr je globoko pretresel liberalnejše kroge v delavskih in izvedelavskih krogih.

American Civil Liberties unija je takoj podvzela legalne korake proti morilecem. Njen direktor Roger Baldwin je izjavil, da bo unija vložila tožbe na civilnem sodišču proti šerifu Adkinsu in vsem njegovim pomočnikom. Tožila bo prizadele za odškodnino v interesu ranjenecv in svojcev, ki so jih zapustile žrtve.

Na drugi strani bo tudi pazila, da državna prosekucija morilecev ne bo prazna gesta. Baldwin je rekel, da je masakr zakrivil šerif, ki je po njegovem mišljenju absolutno nekompetenten za svoj urad. Baldwin je imel osebne stike s šerifom. Pravi, da je naveden strahopetec, ki takoj poseže po orožju mesto, da bi rabil razum v slučaju krize.

Norman Thomas, ki je skrbel za finance devettedenske stavke v Marionu in Clinchfieldu, katere je bila zaključena pred par tedni, je izdal apel za finančno podporo za žrtve marionskega masakra.

A. J. Muste, predsednik Konference za progresivno delavsko akcijo, je poslal guvernerju države North Carolina protest proti strahovladni in je od njega zahteval, da prepreči nadaljnja nasilja. Obenem je poslal v Marion Tom Tippetta, da sodeluje z William Rossom, ki je nadomestil Hoffmana. Zadnji se je umaknil s pozorišča radi obtožbe zarote proti državi.

Slovaški vodja obsojen na 15 let ječe.

Bratislava, 7. okt. — Dr. Albert Tuka, vodja slovaške ljudske stranke, je bil obsojen na 15 let zaporu in izgubo profesorске službe, ko je bil spoznan krivim veleizdajem pred tujaknjim sodiščem. Obtožen je bil, da je organiziral tajno slovaško vojaško organizacijo "Rodobrano" za odtrgavanje Slovaške od češkoslovaške republike. Slovaki ljuto protestirajo proti tej sodbi in njihov list "Slovak" je bil v soboto zapljen.

Brezžični prenos električne energije

Električna centrala, s katero je delal poskuse, je proizvajala 100 kw električne energije, ki je odtekala po zemlji na vse strani. Prenos, kakor ga je dosegel Tesla, je bil celo bolj ekonomičen od običajnega prenosa po žicah. Izračunali so, da se je v tleh izgubilo samo pol odstotka energije, vso ostalo pa je bilo moči na oddaljenem kraju izkoristiti.

Poskuse je delal Tesla na Long Islandu (New York). Tam je stal visok stolp, s čigar vrha so treskali električni tokovi v obliki velikih bliskov v zemljo. Žal, da so morali ob izbruhu vojne stolp podreti, zaradi česar je moral Tesla prenehati z nadaljnjim delom. Po vojni se je poskusov lotil iznova, samo po nekoliko spremenjen načinu. Tesla upa, da morda nekoč uspejo energijo Niagarskih slapov brez žično speljati po vsem svetu.

Dr. Steinfmetz si je zopet zamislil ogromno oddajno postajo, ki bi izžarjala milijone kilovatov električne energije. Električni valovi bi morali biti tako odmerjene dolžine, da bi se lepo okoli in okoli zemlje in prihajali nazaj oddajni postaji, ki bi jih z novo silo pogonila naokoli. Na ta način bi električni valovi nehoma krožili okrog sveta, s čimer bi se izognilo med potjo precej zmanjšalo. Poleg glavnih postaj bi bilo treba postaviti še nekaj vmesnih, ki bi sproti odvezemale elektriko kar iz ozračja s preprostimi sprejemnimi antenami.

Največ zgledov na uspeh pa imajo osnutki ameriškega inženjerja dr. Thomasa. Njemu je uspelo izdelati cev, ki proizvaja zelo naglo električne oscilacije, ki izžarjajo prav kratke valove. Njih dolžina znaša četrta metra in še manj. Tako kratki električni valovi pa imajo svojstvo, da zrak ionizirajo, to se pravi, da napravijo provodnega za elektriko. Če se namerimo opek snop teh valov, teh žarkov n. pr. na letalo v zraku, tedaj zaležejo prav toliko, kakor če bi napeljal do njega žico ali kabel. Po tem žarku se lahko speljejo velikeanske množice električne energije, ki je dostopna vsem oddaljenim v njegovem območju. Tak žarek je tedaj kakor debel kabel, ki ga obdajajoči zrak izloča in napravi okolici. Ako pride v območje žarka predmet, ki ne prenese tako velikih energij, tedaj nastane kratek stik, ki vse pože in uniči. Denimo, da bi tak žarek namerili na po premenjeno letalo in spustili po njem tok zelo visoke napetosti. Letalo bi se napolnilo z elektriko, ki bi po prekoračenju skrajne napetosti v obliki strele udarila na zemljo. Električni oblok med letalom in zemljo toliko časa ne bi jenjal, dokler bi letalo ne zgorelo in treščilo na zemljo.

Kaj takega bi se seve lahko pripetilo tudi po nesreči. Zaradi tega bi morali biti ti "zračni kabli" speljani v zelo velikih višinah in kraja v kraj, ker bi se drugače neprestano dogajale nesreče in škoda bi bila morda večja od koristi. Ti žarki kratkih valov, napolnjeni z elektriko visoke napetosti, namreč niso nič drugega nego že dolgo iskani "smrtni žarki". Svo vrzinek, ki bo v bodoči vojni razpolagal s tem tiho in nevidno ubijajočim orožjem, bo nepremagljiv.

(Sautier v "Illustrierte Technik").

(Konec)

ELEKTRIČNA ZRCALA V AVTOMOBILIH

V novih francoskih avtomobilih se je pojavila novost, ki bo menda popolnoma ustrezala ženski nečimernosti. Gre za električna zrcala, ki se lahko uporabljajo na čisto navaden prstik na gumb. Po takem pritisku stopi zrak iz omarice. Zrcalo ima dva dela, svetlega in zasenčenega. Naprava je zelo praktična in omogoča gospodom, ki se jim mudi v okolici, ter ne utegnejo stopiti k brivcu, da se kar med potoma obrijejo. Zrcalo funkcionira tudi tedaj, če vlada v notranjosti takšja popelmrak. Prižani in Parizanke so zelo vesele, da bodo takšni v bodoče opremljeni s to pripravo, brez katere si sploh ne moremo več misliti moderne dame.

EX LIBRIS.

To so znaki, po katerih se namestu s podpisom ali pečatom spozna lastnika knjižnice, n. pr. grb, portret ali kaj drugega, kar je v zvezi z imetnikom biblioteke. Danes se ta pomena grafične umetnosti lepo razvija. Prvi veliki ekalibris je zabeležen v Nemcih l. 1460 v Anglejih 1574. V dubrovniški knjižnici je znan Dobrič, ki je delal ališne ilustracije za nekatere plemiče. Ekallibristika ima poleg umetniške vrednosti še to prijetno stran, da se dajo tičkani znaki med ljubitelji zamenjati.

Ameriško življenje

Osemperesna detelja.

Ako je štiripersna detelja znak sreče, koliko sreče more šele biti v osemperesni detelji!

Tako je vzkliknil Ed Aft, ko je utrgal roko stvar ob cesti med mahanjem v Wisconsin Rapids. Ker ne verjame vražam, je deteljo poklonil prvemu znancu, ki ga je srečal. Ta je bil Leonard Hicks, pomočni urednik "Wisconsin Rapids Tribune".

"Pomagaj si, če si moreš," mu je rekel smeje.

Hicks si je res pomagal. Ko je zvil okoli prvega ogla, je pobral mošnjček s tremi dolarji.

Vesti iz Jugoslavije

HOTELA BI IMETI DESET OTROK.

(Izvirno.)

Beogradska politika prinaša sliko iz življenja prebivalcev srbske pokrajine, imenovanega Sandžak. To je kamnita, pusta pokrajina, kjer žive ljudje slabo na teško, pa si vendar žele čim več otrok, dasi jih le s težavo preživljajo. O obisku v tej pokrajini piše Nikolić.

Center te pokrajine je Plevlje, srbsko mesto z vojaštvom in boljšim kot ne umazanimi ulicami, ki nosijo imena: Ulica kralja Aleksandra, Ulica kneginje Milice i. v. d. To daje značaj mesta. V okolici tako naletite na vasi, kjer ljudje še staro življenje liki kakrat, ko so se silno množili ter tam bili primorani, da se izseljujejo, ker jim tamošnji kamen ni mogel dati dovolj kruha za vse. To je tudi povzročilo, da so se Srbi naseljevali v Bosno, Sandžak, Slavonijo, da celo v Ljubljano in Primorje.

Velika je želja tega naroda po večjem številu otrok. To se vidi že pri zdravnikih, kamor se natekajo žene, ki izpovedo najhujši zdravniku, na čem bolehalo, na koncu doda: "Otrok nimam." "Nobenega?" "No — tri imam." "Pa ti to ni zadosti?" "L... boga mi... Hotela bi jih imeti še kaj..." "Bi jih rada imela kar deset?" "Bo...", se živahno nasmehe in upre svoje oči vprašujoče in resno v zdravnika.

Vsaka, ki preneha roditi, prijaša k zdravniku, da vpraša za nasvet. Tudi možki prihajajo v domnevi, da so morda oni krivi, da jim žena ne rodi več otrok. To je v Sandžaku, v južni Srbiji. V severni Srbiji je to drugače. K zdravniku prihajajo baš nasprotni vprašanja in prošnji.

Vpraša zdravnik: "Imaš kaj otrok?"

Nimam.

"A kakaj ne?"

Kaj bi z otroci?

Prva vas od Plevlja je Kaluški, tip sandžakski vas. Tu živi družina bratov Knežević; oba sta poročena in imata precejšnje družine, a živijo v tako zvani zadržki. Hiša je čista, na stenah rdeče srbske gule, na vratih pa je narisan lep bel križ. Vsako leto prarišejo znova in sicer takrat, kadar prvič prinesejo v hišo novo žito in spečejo novo pito. Petrova žena Marija je stara komaj 27 let, brata Stevana je stara le 25 let. A tako prva kot druga sta rodili že po osem otrok, obema sta umrli po dva otroka. Marija je rodila sinov, Bosiljka šest hčera in dvoje sinov.

Nedelja je in v hiši je komaj vsa skupaj pet otrok pritlikavčev. Ostali so šli nad lesnike v gozd. Govorimo in pridemo do otrok.

"Tukajšnji kraji niso bogati. Ali vam ni težko, prehraniti toliko otrok?"

"Težko je, seveda je težko... A mi ni težko, ne maramo priti do bogov. Bo že bog dal..."

Pravijo, da potrebujejo otroce za čuvanje živine na pašo. In pa:

"Najdražje nam je, da plemenitve ne ugasne..."

In nato:

"Težko je, če se za nekoga reče: Bil je, pa ga ni več... Nekdo mora ostati za njim, da mu zaščitimo svedo..."

Kdor umre med njimi brez otrok, pravijo o njem:

"Seme se mu je posušilo..."

Kako preklestvo je viselo nad njim najhujše..."

"Je kdo tu, ki si ne želi otrok?"

"Ni ga... Samo tisti, ki niso poročeni. Kaj takega se dogaja v mestu, kjer se je ljudstvo poročilo... Pri nas je to sramota..."

Ženske noše v mestu ne marajo in je ne razumejo. Sovražijo je golokrake ženske, češ da je to nepošteno. Pravijo, da se jim takšna diaka vidi skozi obleko.

Svatba traja po deset dni. Po petdeset avtorov gre na konjih po mestu. Dogajajo se tudi še slučaji, da fant ukrade dekleta. Na primer, ukrade jo na semnju, odnese jo s sabo na dom, čez kak mesec dva se poročita.

A da bi fant osramotil, zapeljal deklo in ga potem pustil — tega tu ne poznajo. Beseda je beseda. Dekle lahko mirne duše in neporočena gre k svojemu fantu. A prav tako se poročena žena ne sme odrekati, upirati, ali pa celo, da bi se spustila v razmerje z drugim. Mož bi ubil njo ali brata ali očeta, kdor je še preležal v Sandžaku radi tega.

Malo dlje od te vasi je neka žena, ki je poročena že štiri leta. A še ni rodila niti enega otroka. Vsi jo pomilujejo a ona sama je vsa potrta. Bila je radi tega pri zdravniku, ki ji je dal upati, da je še vse mogoče.

"Hudo mi je..." tarna ta žena. "Že tako sem sirota, a tako mi je še težje, še bolj sem uboga..."

Res, ona in njen mož sta oba reveža. A to je le en razlog več, da si želita otrok.

Tak je narod Srbov v Sandžaku. Siromašen, a poln življenjskih moči in sil.

Kaj bo z Ljubljano.

Beograd, 19. sept. 1929.

Semkaj je dospel zastopnik ljubljanskega mesta prof. Evgen Jarc radi občinskih stvari. Predvsem je obiskal finančnega ministra, da se je razgovarjal o regulaciji Ljubljane. Predložil je nujno potrebno, da se končno vendarle uredi vprašanje regulacije. Zagotovili so mu, da bodo v proračun vstavili določeno vsoto za regulacijo Ljubljane. Najprej pa morajo podati svoje mišljenje o tem predmetu vsi zainteresirani krogi. Te podatke naj zbere ljubljanska občina in jih dostavi finančnemu ministru. Regulacija Ljubljane naj bi se potem vršila postopoma, kakor bo iz Beograda milostno kapljal denar.

Regulacija pa je res potrebna, da bi se dovršila. Po drugi Ljubljanske komisije mesto leži še sedaj tračnice izza časa dela na regulaciji. Zdjalo delo že dolgo počiva in je struja ljubljanske neurejenosti, dočim bi bila lahko naravnost krasa mesta.

Vsi tuji se čudijo, kedar pridejo v Ljubljano, pa vidijo zamejenjano strugo sredi mesta, po njej pa se pretakajo le odliči iz kanalov in stranišč in malo vode kolikor jo je pač potrebno za izpiranje struge.

A najprej je treba zbrati podatke... Čuden zastopnik Ljubljane, ki je prišel v Beograd — brez podatkov.

Pismo iz Treta

(Izvirno)

Trst, 15. sept. 1929.

Ta mesec je vsa Italija bila pozvana, da praznuje desetletnico fašističnega pohoda na Reko v Dalmacijo. Pohod je vodil italijanski pesnik in navdušen fašist in militanist D'Annunzio. Letošnji prazniki bi bil dan veselja in znamenja, ki se je prenesel iz Primorja v Benetije v Rim. Proslave v Reki in ob mejah so bile bolj kraljevske značaja. V Benetkah se je vršil "plebiscit za osvojitve italijanskega morja". V spomenici je bila opisana Dalmacija kot popolnoma italijanska pokrajina. Na to spomenico so pobirali podpise. To ni nič hudega, želeli bi dobiti zase vsa Dalmacija in če v ta namen pobirajo le podpise ponižnih želja, še to ni mnogo hudega. Tudi se je v spomenici zahtevalo, da se Gabrila D'Annunzio izvoli za častnega meščana Benetk, kar je bilo tudi izvršeno.

Koliko je prav za prav Italijanov v Dalmaciji, kaže ljudsko štetje iz l. 1910. Našli so 610.669 Jugoslovancev, to je 96.16%, in 18.028 Italijanov, to je 2.84%. Celo precej znani tržaški novinar Mario Nordini, ki je prepotoval Dalmacijo pred dvema letoma, je tedaj zapisal v tržaškem "Piccoliju", da je v deželi Italijanov menda šest ali sedem tisoč. Pribežnikov iz Dalmacije v Italiji je tudi komaj par tisoč.

In vendar je vsa Italija, kolikor je fašistična in v kolikor je morala prisostvovati proslavi zavzetja Reke, klicala, da je Dalmacija italijanska dežela, da tamkaj ječe italijanski bratje v suženstvu, da jih bo treba iti osvoboditi. Tako je društvo "Società Damatica" v Trstu izdalo za prošle sledeč razglas, ki je bil natisnjen v vseh časopisih:

"Bratje Italijani! Kakor na dan pohoda legionarjev dvigajo danes Dalmatinci proti nebu modri plamen Primorja. Iz Reke ki se je povrnila v domovino, gledajo na neodrešena mesta Sibenik, Split in čakajo na nov udar. Ne pozabite, bratje, da je vsa Dalmacija italijanska zemlja, ne pozabite bolestrnega krika beneških mest pod udarci tujih orožnikov! Napoved rožnega legionarja (D'Annunzia) je naša obljuba, naša prisega. Neodrešeni bratje, pohod legionarjev se ni ustavil ob Kvarneru. Če se na meji Italije razvije nova fronta, bo tudi tedaj plamen treh leopardov (grb Dalmacije) na čelu prvega navalu in z nami bodo prostovoljci iz l. 1915 in 1919, mrtvi in živi in Rimondova prisega bo zopet še bolj krepko začnela."

Tako govori Italija o "avoji Dalmaciji". Italijanski prostovoljci so izdali razglas v katerem pravijo med drugim: "...da je D'Annunzio pohod z zavzetjem Reke poročeno vsem neodrešenim bratom ob italijanskem Jadrnu. Današnja proslava naj bo znak življenja; kajti še bomo vihteli s strastnim krikom dalmatinske zastave in zasidli je bomo poleg italijanske na robu, ki jih je postavila narava, da označi narodom vsega sveta pravice rimljanskega plemena. Split!"

To je sama retorika, sam zanos besed, besed...

Še kaj drobnejših novic iz Primorja:

Tončkovega fanta iz Ljubinja so obsodili v Tolminu zaradi alovenskih knjig, ki so jih našli pri njem, na 35 dni zapora pogojno. Enaka kazen je bila izrečena tolminkemu kaplanu Premrlu, ki pa se je proti kazni pritožil.

Goriška deželna komisija za žitno bitko — za žitno tekmovalstvo — je na svoji zadnji seji določila nagrade za tekmovalce v letu 1928-29 in izročila med drugim: v oddeku za veleposelstva priznalo diplomu in kolajno Stefanu pr. Premiersteinu v Ljubljano pri Idriji, Ivanu Lampatu v Črnom vrhu, Alojziju Novaku v Idriji in Cirilu Rejuju v Cerklju; v oddeku za srednja posestva osmo nagrado Angelu Mlečniku v Bukovici in v oddeku za mala posestva deveto nagrado Josipu Mozetiču v Boljah.

Več novih ljudskih šol so otvorili v Julijski Benetiji. Tako bodo nove šole v Matenji vasi, Prestranku, Žavljah, Poljanah pri Cerklju, Permanih pri Matuljah, Kosezah in Baču pri Knežaku. Seve: samo italijanske!

Tržaški vodovod bo kmalu dograjen, zdaj se javlja tudi v Gorici težnja po vodovodu. Mesto ga nujno potrebuje. Mali kromberški vodovod pa ne zadostuje več niti za bližnji del mesta, v ostalem pa uživajo vodo iz Soče, ki je sicer res "brhka hči planin", a za pitje pri Gorici ni najboljše.

Vaški čevljar v Kojsem je moral plačati 183 lir globe, ker ima napis v slovenščini nad svojo delavnico. Slovenščino smatrajo za — tuji jezik, dasi je celo z ukazom priznan za netujeja.

—ot.

Prva usmritev z električnim tokom.

Prva usmritev z električnim tokom je bila v Ameriki izvršena v avgustu l. 1890 v auburnski kaznilnici in sicer na delinkventa Kemmlerju. Rablji so Kemmlerja trdno zvezali in ga položili na stol. Nato so spustili skozi njegovo telo električni tok.

Po sedemnajstih sekundah so tok prekinili in Kemmlerja dvignili s stola. Ali izkazuje se je, da obsojenec še ni mrtev.

Položili so ga vnovič na stol in vnovič spustili skozi njegovo telo električni tok. In počakali so tako dolgo, da se je meso začelo smoditi. To pot je bila eksekucija uspešnejša: delinkvent je bil mrtev.

Kako da smrt ni nastopila neposredno po sklenitvi toka? Strokovnjaki si ta pojav razlagajo s tem, da je imel električni tok previsoko frekvenco.

Danes je usmritev z električnim tokom znatno izpopolnjena in pravijo, da nastopi smrt takoj, ko je sklenjen tok. Drugi pa zopet trdijo, da nastopi smrt čisto šele po preteku več minut. Iz tega bi sledilo, da eksekucija z električnim tokom ni baš najhujša in zaostaja tako za obsejanjem kakor tudi za giljotiniranjem.

Dr. Artur Mendt: Izobraževalstvo in tehnika

Kriza sodobne izobrazbe — da se v nejezi res nahajamo, o tem ni nobenega dvoma — je vzrok vseh drugih kriz, ki jih v čedalje večjem številu preživlja naša doba. Z vsako izmed njih je v neki zavisnosti, z vsako ima v bitstvu nekaj skupnega. Na eni strani se poudarja, da mora človek spopolniti svojo izobrazbo s temi in onimi vedami, z druge pa nas svare pred potopom v morju vede, ki nas obdaja. Navzlic nevdzdržnemu položaju pa se še sedaj ni izkristaliziralo spoznanje, da je treba razlikovati med izobrazbo in znanjem.

Vseznalost namestu izobrazbe.

To je smoter proti kateremu slepo drvi naša doba. Vzgojitelji kar trepetajo strahu, da bi šole utegnile prezreti kakšno pango vede, ki bi jo človek utegnil potrebovati v življenju. Posebno jasno se to pokaže, kadar kje sprejemajo kak nov predmet v učni načrt. Sprejmo ga, toda ne, da bi v zameno popravili iz njega staro šaro.

Popolnoma razumljivo je, da zadnji čas tudi tehnika čedalje glasneje in vsiljiveje trka na šolska vrata. In razumljivo je tudi, da najde le gluha ušesa, kakor so jih med prejšnjo generacijo našle prirodne vede. Šola je pač zabasana, ničesar več ne more vanjo. V opravičilo se seveda dokazuje, da tehnika vobče ne potrebujemo. Z bistvenimi reči mi s tega področja, da seznaniti človeka s fiziko in kemijo. Sicer pa tehnika s pravo izobrazbo itak nima ničesar opraviti. Narobe: izobraževalstvo je treba celo zaščititi pred njo; pred tem leglom materijalizma, mehanizacije, razdušenosti in civilizacije, češ: radio-aparat se nauči sestaviti vsak tretjeleolec v treh tednih, upravljači pa vsak otrok, — belec ali zamorec — v treh urah; ker je to otročarija, kakor priznajo električne luči ali pa — šofiranje avtomobila.

In vendar se vedno česče oglašajo ljudje, ki hočejo gledati tehniko z drugačnimi očmi. Ljudje, ki iščejo nje filozofijo, dokazujejo njeno božanstvo, označujejo njeno apološko in z globokim pretravanjem obljubljajo njeno bodočo poslanstvo. Imena Dessauera, Werner Kuntz, zadostno osvetlujejo te propatorije, ki so z imenoma njih pobornika Henryja Forda na jeziku bore za zlato dobo stroja, ki bo pričarala raj na zemljo, če pa že tega ne, pa vsaj triurni delavnik, ki je po njihovem mnenju itak nujni pogoj največje sreče, ki je more biti deležen zemljan.

Poleg teh fantastičnih kompozicij godbe bodočnosti pa se najdejo vrednote tehnike. Med njimi zasluži posebno pozornost Nemec dr. Weinreich, ki hoče s svojo knjigo "Bildungswerte der Technik" — kakor pravi — prikažiti na pomoč naši dobi pogrešenih smernic. Zakaj, kakor rečeno, vsa sedanja izobrazba je v nevarnosti, da splitvi v papirnatem znanju, v filologizmu, historizmu in esteticizmu.

Toda celo ta mož preceňuje svojo ljubljeno-tehniko. Neki pravi namreč "Človek-tehnik je zavarovan pred to nevarnostjo; on nam kaže svet, kakršen je, poleg tega pa nam je svetel vzor idealista v smislu nesebičnosti pri delu za druge, ne velja, zakaj tehnik v splošnem ni nič drugega kakor delavec, nič drugega kot kmet ali miniat, novinar, duhovnik, uradnik, delavec, umetnik, vojak; v moralnem pogledu je vsako udeleževanje lahko polno vredno, tako tudi delo tehnika.

Na ta način vprašanja ne bo mogoče rešiti. Vzgojne vrednote tehnike se kažejo na popolnoma drug način. Brez pomena je n. pr. doživljanje, kakor se v tehniki vsaka napaka nujno in avtomatično razkrije ali mašuje, brez pomena je doumetje vzročne zveze n. pr. med kretinjo moje roke, ako zavrtim električni gumb, poženem motor, zavrem vozilo, pokličem to ali ono številko na telefon, nastavim na radio-aparatu eno ali drugo postajo, položim ploščo na gramofon, odprem pipovodovoda itd.; brez pomena je doumeti nujno potrebnost teh gibov in podobnega, ako hočem doseči neki učinek. Samo spoznavanje prirodnih zakonov, ki se skrivajo za temi dejanji, daje tehniiki pravico, da se uvrsti med temelje izobraževalstva.

Gotove nevarnosti izobraževalstva se seveda tudi na ta način ne bodo odpravile, zakaj tehniiki je moči tudi napadno razumeti, zlasti t. ke, ker tehnika človeku lahko koristi. Tehniika izobrazba mu bolj koristi v življenju, kakor tako imenovani čisti izobraževalni predmeti, čijih resnično vrednost za izomiko je že Nietzsche zaničeval in pobijal.

Tudi za pravilno tolmačenje tehnike je potreben učitelj globokega vpogleda, nekakšen umetnik, ki jo zna gledati in razumeti s strastnim veseljem. I-meti mora smisel za "lepoto tehnike", smisel za jezik, ki ga govore svojevratne oblike strojev v njih amotnosti, smisel za moderne gradnje, ki rešujejo problem skladnosti lepote s smotnostjo. Skratka: prežet mora biti vsaj z drobcom oduševljenosti Dessauerja, ki je raziskovalno ideje in nje uresničenja, čeprav je pri tem začel v napadu filozofijo, trdeč, da je izdelek tehnike sestavljen resničnosti, ki tu žele pokaže svojo obliko, ko se platonska ideja vtlesila v tem, da stroj "steče". Nekaj temule aličnega doumevanja mora imeti učitelj, a ne preveč, zakaj baš filozofiranje je v tehniki protislovno, ker je pretiravanje.

In kaj pravijo k običajnemu izobraževalstvu veliki mojstri tehnike, moške, ki so tako rekoč pogmagali ustvarjati to stoletje? Edison, Carnegie, Ford, Siemens, Krupp itd., skoro vsi so se izrekli proti njemu, čeprav so bili nekateri deležniki čiste klasične naobrazbe. Spengler celo kratko in jasno trdi, da je v evropsko-amerikanskem svetu večina mož, ki nekaj veljajo, samoukov. Vsi so seveda — da še enkrat uporabimo Nietzschejeve besede: "služabniki dneva", a zaradi tega nikakršna manjvredna bitja, čijih delovanje bi se z ošabno gesto lahko prezrlo, češ, da opravljajo samo tisto, kar življenje nujno terja od človeštva. Ako so ti moške in še nešteti nižji njih razreda našli pot v bistvo sveta preko tehnične izobrazbe, je to le dokaz, da so si ljudje, na zunanjo ško različenega izraza, po bistvu neskončno blizu, da sta si velik tehnik in velik književnik nazadnje močno sorodna.

Vsa umetnost tehniško usmerjene izobraževalnosti bi bila tedaj v tem, da se sedanje načelo zaobrne. Elementi izobraževalnosti, ki so čisto duševnega značaja, bi ohranili častno mesto, tvorijo protitež tehniški smeri, ki bi se ji na ta način preprečila pot do samovladja.

Mnogo bi bilo treba še povedati, ali za sedaj se doteknimo samo še problema mase. Ne samo izobraženstvu, marveč najširšim ljudskim slojem bo treba privzgojiti neko primerno stališče napram tehniki. Na, tudi tukaj so že na delu mnogi pisatelji vseh narodov, ki utrjuje težko pot. Ostanke še precej tuji problem: tehnika in religija. Nekateri ga smatrajo za nespraviljivo protislovje: ali — ali, drugi postavljajo vmes jednačaj, tretji pa je naloga, ki jo je treba rešiti. Književni kot n. pr. H. Liljeva "Poskusi bibličnega tolmačenja tehniške dobe" kažejo, da se tudi preko teh prepadov že grade mostovi.

Ženske v politiki.

Belgija prednjači v tem, da podeljuje župansko čast ženskemu spolu. Prva županja je bila med vojno redovnica, pa tudi po vojni je Daniel Campion, obnavljajoč opustošene kraje, neke naletel na edino vplivno osebo-mater prednico ženskega samostana ter ji izročil težko nalogo. Ob koncu l. 1928, so v Belgiji šteli 1 žensko senatorico, 5 deželnih svetovalk, 154 občinskih svetnic, 9 županij. Nazadnje je bila imenovana baronka Pelichi, ki je nasledila svojo gačo na županstvo v Snellegemu. Razen tega imajo še 9 pomočnic, 34 občinskih blagajničark. Ta pokret se je razmahnil zlasti v Brabantu. Luksemburg pa premore zgolj eno župnico in 4 sosenjske blagajničarke.

Hasse Zetterstom: SOD

Videl sem na nebu črno steno oblakov, ki je obetala ploho. Kmalu so jele padati debele, težke kaplje, nato se je ulilo, da je kar odskakovalo od tal.

Čul sem ropotanje na škrljati strehi in skozi okno verande sem opazoval žleb, ki je moral začeti plačevati svoj davek sodu za kapnico. Prvi tanki curek je zgrešil sod in padel pohlevno pred njim na tla.

Mislil sem sam pri sebi: "To je slabo gospodarstvo. Če imam sod za kapnico, mora teči voda vanj!"

Obklel sem dežni plašč in pohitel pred hišo, da popravim sod. Prijel sem ga za zgornji rob in ga poskusil obrniti. Stal je seveda trdno kakor gora in se ni hotel premakniti niti za ped. Upri sem se vanj z vso močjo in končno dosegel, da se je na eni strani nekoliko dvignil.

Tedaj mi je prišel voda iz žleba za vrat. Spustil sem in sod je stal na svojem starem mestu. Dež je začel padati s podvojeno močjo in vodni curki iz žleba so padali čez sod na tla.

Vrnil sem se na verando, si z robcem obrišal vrat, razmišljal trenutke o položaju in šel zopet ven.

Sedaj sem spreminil svojo taktiko. Šel sem okoli sode, ga prijel za rob in potegnil k sebi. Slo je! Potegnil sem ga še enkrat in obrnil na desno. Slo je! Sod se je pomaknil naprej in curek je padel ravno vanj.

Nihte, je dosegla svoj višek, zato sem hitro tekkel v sobo. Skozi okno sem pogledal na dvorišče in opazil, da je curek iz žleba spremenil smer in zopet nataknil tla.

Mislil sem si: "Ni vredno radi kapnice uganjati neumnosti. Če noče v sod, pa nič."

Nato sem postal ves divji: "Curek in stari sod me ne bosta vlekla za nos! Nikdar!"

Spet sem obklel premočeno dežni plašč in stekel ven. Na vse načine sem poskušal premakniti sod in sem ga končno tudi spravil na pravo mesto.

"Tako!" sem rekel z izrazom notranjega zadovoljstva. "Vidiš, da se z menoj ne moreš kosati. Glej, kako lepo stojš!"

Vrnil sem se na verando, ponosen na svoje delo. Tedaj je začel dež pomehavi in curek kapla, ki je postajal čedalje slabši, je spremenil smer in spet padal na tla.

Videl sem, kako se mi je rezalo črno sodovo dno, in šel sem še enkrat ven. Postavil sem se pred svojega sovražnika in mu rekel:

"Kakorkoli že dežuje, malo ali zelo, tanko ali debelo, voda mora teči vate. Zapomni si to!"

Prijel sem ga in hotel zopet začeti s prestavljanjem, ko sem zaslišal za seboj znan glas:

"Pusti sod! Ne boš ga ugnal. Poznam ga in vem, kaj je z njim. Ta sod je preklet!"

"Preklet? Od koga neki?"

"Preklet ga T..., slikar, ki je stanoval v tej hiši, pred desetimi leti. Bil sem sam priča. Sedeli smo nekega večera na verandi in "malo" pili, T..., morda preveč. Na glavi je imel slamniki. Potegnil je veter in ga mu odnesel. Šel je ven, da ga poišče, a ni se vrnil. Nekaj časa smo čakali, ko ga pa le ni bilo nazaj, smo šli za njim, da vidimo, če se mu ni morda kaj pripetilo. Iskali smo ga povsod, a nikjer ga ni bilo. Izginil je bil brez sledu. Ze smo se hoteli vrniti na verando, ko sem začul iz sode grgajoč glas. Pogledal sem natančneje — bil je že mrak — in opazil dvojice nog, ki sta moleli iz sode. T... jevi nogi sta bili, poznal sem jih že dvajset let. Revez je stal je dobiti ven, pa je siromak iz v sode na glavi. Veter je bil zanesel slamniki v sod. Poskušal ga gubiti ravnotežje in se postavil na glavo. Sreča v nesreči je bila, da je bilo v sode le nekaj centimetrov vode, da mu je segala le do nosu, drugače bi bil gotovo utonil. Seveda smo ga hitro potegnili ven. Ko je začutil tla pod nogami, se je dvignil na prste, skril pesti in vzliknil: "Preklinjam te, sod, na vekov veke! Amen!" Od tistih dob je sod tak. Na tvojem mestu bi ga jaz spustil po klancu navzdol, k vrugu. Saj ga je gotovo vrag sam naredil.

"Ravnal se bom po tvojem nasvetu in to takoj," sem izjavil. Z združenimi moči sva prevr-

nila sod, da je vsa voda iztekla. Zvalila sva ga do roba ceste, odkoder je zagrmel po cesti navzdol.

Večer je bil lep. Dolgo sva z znancom sedela na verandi in se razgovarjala. O polnoči sem šel spat.

Zjutraj sem se zbudil popreje nego običajno. Se nekoliko vrtoglav sem skočil s postelje in odgrnil zavese.

Zunaj se je v lepem jesenskem jutru smejala narava, a izpod kapl se mi je smejal, ne smejal, rešal, sod.

Skočil sem na verando. Na pragu sem srečal ženo, ki mi je rekla:

"Moj Bog, koliko truda smo imeli s tem sodom. Ponoči so nam ga paglavci spustili v dolino, toda paši smo ga in zdaj stoji spet na svojem mestu."

"Je že dobro," sem rekel in se vrnil v sobo.

Proti sodu se boriti, to bi končno še nekako šlo, a boriti se proti sodu in ženi, to je preveč.

(Prevel B. R.)

POJASNIL O DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POŠILJATELJEM RAZNIH NAZNANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta, kakorinako naznanila in zahvale o smrti, tedaj vselej povejte v pismu, ali želite imeti plačan oglas ali kot navadno vest. Ako je priobčeno kot navadna vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena posameznikov, ter se tako naznanilo priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priobčo ne celo vrsto raznih imen in drugih stvari, je pa to oglas, za katerega se mora plačati, to velja za članice in za nečlane. Nadalje velja isto tudi za razne prireditve, veselice, shode, itd. Vselej je treba povedati ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno članikarstvo vest, tud v takem slučaju se za navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove le valjajši del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobči vso, kar zahtevate, isto tako velja za vse druge naznanila če so koga šole, šolstvene poudbe, prodaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno povedati, da naj bo to oglas, kolikorkrat naj se isti priobči in da hočete sanj plačati. To pojasnilo dajem radi tega, ker je to sklop konvencije, da se potem ravnamo vsi, društva, člani, naročniki in upravitelji lista. Prosim, da to upoštevate in se potem ravname. — Filip Godina upravitelj.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (Sept. 31-1929) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravčasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vlad napadnega naznalo, plašite nam dopolnice in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.50 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za član \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00. Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštino.

Naročnino lahko tudi sami dopoljuje na naslov: Mindinski List stane za celo leto \$1.20.

Upraviteljsko "PROSVETA" 2957 S. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

NAZNANILLO.

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov in članic, naslova novih članov, ter imena in naslove odstopilci, članic in izstopilci članov naznaniti upravitelju Prosvete, da se lahko točno vrsti imenik za pošiljanje lista Prosvete. Imena in naslove, katere pošljete glavnemu tajniku, ostanejo tam v arhivu in jih upravitelj ne dobi. Torej je zelo važna, da vselej pošljete na našo zado pripravljeno listič, vse naslove upravitelju Prosvete pošljete. Pri vsaki spremembi naslova naj se vselej omeni stari in novi naslov. Upravitelju aličnega spetila, da društveni tajniki in tajnice to upoštevajo. — Filip Godina, upravitelj.

